

הדרך היומית

עלון יומי ללומדי הדרך היומית יו"ל ע"י "מדרשית הדרך היומית פ"ת"

מסכת מכות - דף ט י

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

נושא היום: גלות בגר תושב. אומר מותר. סומא. ערי מקלט בעבר הירדן ובישראל. הלכות בעיר מקלט.

האל וח"י דאג שיחיה. **תלמיד** שגלה מגליו רבו עמו שנאמר "וח"י. **מכאן אמר רבי זעירא** שלא ישנה לאדם לתלמיד שאינו הגון כדי שלא יצטרך לגלות. **אמר ר"ח הרב** שגלה מגליו ישיבתו עמו. **שואלת הגמ'** והרי עסק התורה קולט. **מבארת הגמ'** בשעה שעוסקת בתורה באמת אסור לגואל הדם להרוג שהרי קלוט בתורה, אבל בזמן שאינו עוסק מותר לגואל הדם להורגו ולכן צריך לגלות. **עוד ביאר** שדברי תורה קולטים ממלאך המוות, **כפי המעשה ברב חסדא** שהיה יושב ולומד ולא יכל לו לתורה של מלאך המוות כיון שלא פסק פיו מדברי תורה, ישב מלאך המוות על עמוד בית המדרש ונשבר באותו רגע פסק פיו של רב חסדא מתלמוד תורה ויכל לו.

העיר תרמאדא בעירי מקלט הייתה "בצר" שהיא בחלקו של ראובן, **וביאר רבי תנחום בר חנינאי** שזכה לכך משום שפתח בהצלה ראשון בעת מכירת יוסף. **דרש שמלאי** "אז יבדיל משה" אמר הקב"ה דאג לצורכיהם של רוצחי השגגה. **וי"א** שאמר הקב"ה למשה טוב עשית. **עוד דרש** "אוהב כסף לא ישבע כסף" זה משה רבנו שידע שלא יקלטו הערים הירדן עד שיקדשו את הערים בארץ ישראל, **אבל** אמר מצוה שבה לידו אקיימנה. **ועבר בהמון לו תבואה** הראוי ללמד את ההמון מי שכל התבואה שייך לו, היינו בקיא בכל התורה. **כדברי ר"א** "מי ימלא גבורת ד' ישמע כל תהלתו" נאה למלל מי שהוא יכול להשמיע כל תהלתו.

רבנן דרשון, מי שמלמד תורה בהמון, תורה תחזר אחריו. **ונתנו החכמים עניהם** ברבא בנו של רבה. **לדעת רב אשי**, האוהב ללמוד תורה יחד עם ההמון, זוכה לתורה. **כדברי רבי יוסי ברבי חנינא**, "חרב אל הבדים" אלו תלמידי חכמים שלומדים לבד, **ולא עוד** אלא שנעשים טיפשים, וחוטאים. **לדעת רבינא**, מי שאוהב ללמד רבים זוכה לתורה, **כדברי רבי** הרבה תורה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מהם, ומתלמידי יותר מכולם. **אמר רבינא**, "עומדת היא רגלנו בשערך ירושלים" ניצחון במלחמה מחמת לימוד התורה. עוד אמר **"שמחתי באומרים בית ד' נלך"** אמר דוד להקב"ה שמעתי שאומרים אנשים מתי ימות דוד המלך ויבא בנו ויבנה את בית המקדש ונעלה לרגל, **אמר הקב"ה לדוד** המלך טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה יותר מאלף עולות שתעיד להקריב שלמה המלך ביום אחד.

אמר רבינא, שהיו מכינים את הדרכים היו כותבים "מקלט" על פרשת דרכים שידע הרוצח לאן ללכת. **וביאר רב כהנא** שהמקור מ"תכין לך הדרך". **כאשר התחילו ללמוד דיני רוצחים**, פתחו החכמים בדרשה. **א. רב חמא בר חנינא** "טוב וישר ד' על כן יורה חכמים בדרך", אם לחטאים ק"ו לצדיקים. **ב. ר"ל** "ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו" "כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע", היינו הקב"ה סיבב את הדבר, שפעם אחד הרג במזיד ולא היה לו עדים, ושני הרג בשוגג. מזמנם הקב"ה למקום אחד וההורג חזר נהרג ע"י ההורג בשגגה, זה קיבל עונשו שמת, ושני הולך לעיר מקלט. **אמר רבה בר רב הונא**, או **רב הונא א"ר אלעזר**, בדרך שאדם רוצה לילך מולכים אותו ויש לכך ראיות מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים.

אמר רב הונא, גואל הדם שהרג את הרוצח בשגגה בדרכו לעיר מקלט, פטור כיון שנאמר "ולא אין משפט מות" **ולמד** שהכוונה לגואל הדם. **וסבר רב הונא** כתנא שדרש שמתחילת הפסוק לגואל הדם. **ויש חולקים** שסברו שמתחילת לרוצח. **רצו להוכיח** ממה שאמרו במשנה ששולים עם הרוצח ב' ת"ח שידברו על לב גואל הדם, **הבינה הגמ'** לומר לו שאם הוא הירוג יתחייב ושלא כדברי ר"ה. **זוחה הגמ'**, שאומרים שיהיה נהג בו כדרך שנהגים ברוצחים. **ולר"ם** הרוצח מדבר, אמרו רבנן לר"ם יש להמדיף ע"י שליח.

הביאה הגמ' שאומרים לגואל הדם שלא יירוג את הרוצח כיון שבא לידו בשגגה, **ונקטת הגמ'** שאף במזיד היו בורחים לעיר מקלט כדברי רבי יוסי האומרים במשנה. **אמנם** **בברייתא חלק רבי יהודה**, שאין ההלכה ששולים כולם לרוץ לעיר מקלט אלא הלכו מחמת חסר ידיעה שיהיה אינם קולטות.

אמר ר"א, עיר שרובה רוצחים או שמספר הרוצחים שווה לשאר התושבים, לא יכולה להיות עיר מקלט שנאמר **"ודבר באזוני זקני העיר ההיא"** ומפסוק **זה דרש**, שצריך שיעקר שאין בה זקנים אינה קולטת. **ונחלקו בדבר רבי אמי ורבי אסי**, אם אין בה זקנים אדם קולט. **מי שסבר** שלא קולטת שהרי נאמר "זקני", **ומי שסבר** שקולטת והנאמר "זקני" למצוה בעלמא. **וכן נחלקו** אם עיר שאין בה זקנים יכול להיות בה **בן סורר ומורה** שנאמר "זקני עירו". וכן האם מביאה **עגלה ערופה** "זקני העיר ההיא".

עיונים על הדרך

מיהו גר תושב?

במשנה התמעט גר תושב כלפי ישראל, מאידך יש בו דיני גלות כלפי עצמו. אמר רב כהנא ביאור המשנה, גר תושב שהרג גר תושב יש בו חיוב גלות, ואם הרג ישראל אין בו חיוב גלות.

מצאנו בחז"ל כמה וכמה ביטויים לגבי בן נח, וביטויים אלו אינם ביטוי בעלמא אלא "שם" המהווה תוכן, ושיש בו הגדרה. וכך ביאר הרמב"א בסוגיא לפנינו, ג' לשונות ואמרו בכותים "גר תושב" ו"בן נח" ו"כותי". "גר תושב" הוא שקבל בב"ד של ישראל לקיים שבע מצוות שנצטוו בני נח, כפי המבואר במסכת ע"ז ובזה מותר להתיישב בינינו ולזה נקרא תושב. וכיון שהוא קיבל את המצוות בב"ד, לגבי אותם ז' מצוות מוגדר הוא כ"מצווה ועושה" וכי האנו מצווין להחיותו כדכתיב "וחי אחיך עמך", ואין צריך לומר שאסור לנו לגרום לו שום קטלה וכ"ש להורידו לבור.

במשנה התמעט גר תושב כלפי ישראל, מאידך יש בו דיני גלות כלפי עצמו. אמר רב **כהנא ביאור המשנה**, גר תושב **שהרג גר תושב** יש בו חיוב גלות, ואם הרג ישראל אין בו חיוב גלות. **יש שלמדך בלשון קושיא** בפסוקים האמורים בענין ערי מקלט, "לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהיינה שש הערים" מאידך כתוב "והיו לכם הערים למקלט" **משמע** לכם ולא לגר תושב. **וע"ז ביאר רב כהנא כנוכח**, אם הרג ישראל אין בו גלות, וגר תושב שהרג גר תושב, גולה. **ושאלו מדברי המשנה בסנהדרין** שמבואר "גר תושב ועובד כוכבים שהרגו נהרגין", וכשם שאין הבדל בעכו"ם אם הרג ישראל או עכו"ם כך אין הבדל בגר תושב. **ביאר רב חסדא**, אם הרג רעהו בדרך ירידה גולה, ואם בדרך עליה נהרג. **ומבארת הגמ'**, דרך ירידה שבישראל עונשו גלות, כך גר תושב. **ודרך עליה** שבישראל אין חיוב גלות, אף בגר תושב אין גלות ויש בו מיתה. **דוחה רבא** שיש ק"ו לפטור גר תושב מיתה שהרי אם ישראל שברך ירידה גולה ואף לגר תושב זה מספיק, א"כ כשם שבישראל דרך עליה פטור, כך צריך להיות גר תושב. **ביאר רבא**, המשנה בסנהדרין שאמרה שגר תושב נהרג מדובר באופן מותר, היינו שסבר שמותר להרוג. **שאל אביי**, האומר מותר בכל מקום מוגדר לאונס. **רבא חולק** וסובר שהאומר מותר קרוב למזיד.

רבא ורב חסדא נחלקו לשיטתם, סבר שהורג בהמה או כנעני ונמצא אדם או גר תושב, **לרבא** אומר מותר חייב וקרוב למזיד. **לרב חסדא** פטור שהאומר מותר אנוס הוא. **שאל רבא את רב חסדא** ממה שאמר הקב"ה לאבימלך "הגן מת על האשה אשר לקחת" ועל אף שהיה אבימלך מוגדר אומר מותר, שחשב ששרה אחות אברהם, ובכ"ז אמר הקב"ה שהוא מחוייב מיתה. **מבארת הגמ'**, שאמר לו הקב"ה חיוב מיתה בידי שמים ולא בידי אדם, ומדייקת הגמ' שבהמשך כתוב "מחטוא לוי" והיינו כלפי שמיא. **דוחה הגמ'** שאין ראייה אף לדעת רב חסדא, שהרי אצל יוסף בניסיון אשת פוטיפר כתוב "ואטחתי לאלקים" ובואדי שהכוונה אף לחטא גבי אדם א"כ אף בעניינו של אבימלך יכול להיות כלפי אדם. **שאל אביי את רבא**, ממה שנאמר "הגוי נש צדיק תהרוג" שמעט שהיה הקב"ה לאבימלך שאומר מותר, פטור. **ביארה הגמ'**, אין ראייה שהרי אמר לו הקב"ה "ועתה השב אשת האישי כי נביא הוא", והביאור **כדברי רבי שמואל בר נחמני**, שאמר הקב"ה לאבימלך שאינו צדיק בדבר, שהרי אברהם נזקק לומר אחותי, מחמת השאלה אם זו אשתו, שהרי מונה העולם שמגיע אורח לשובו בעסקי אכילה ושתייה, ולא בעסקי אשתו. **מכאן הוכיחה הגמ'** שכן נח נהרג על דברים שהיה לו ללמוד ולא למד.

לדעת רבי יהודה סומא אינו גולה לעיר מקלט, **דרש** "בלא ראות" למעט סומא, שבפסוק מבואר "ואשר יבא את רעהו בעיר" היינו לרבות כל אחד, "בלא ראות" מיעט סומא. **ולרבי מאיר** סומא גולה וריבה מ"בלא ראות" את הסומא, שהרי "בבלי דעת" אף הוא למעט, **ובמקום** שיש ב' מיעוטים יש ריבוי. **ורבי יהודה** למד מ"בבלי דעת" למעט מתכוין להרג בהמה והרג אדם.

לרבנן, שונא אינו גולה. **לדעת רבי יוסי** שונא נהרג כיון שהוא כמועד, ולא צריך התראה שזוהי **שיטת רבי יוסי ברבי יהודה** שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. **לדעת ר"ש** יש שונא שגולה ויש שאינו גולה, כל שיכול לומר לדעת הרג אינו גולה, וכל שבודאי לא הרג לדעת, גולה. **ומבארת הגמ' את הברייתות**, באוהב שאין לחשוד שהרג בכונה בשמטת הכלי מידו, **גולה**, ובשונא, אינו גולה. **ונפסק** החבל, גולה כדעת רבנן המחייבים גלות באופן שנשמט הברזל מעצו. **ולדעת** רבי אינו גולה.

הגלות היא ל"עיר מקלט" היו ל עיר מקלט בעבר הירדן וג' בארץ ישראל, לא היו קולטות הערים שבעבר הירדן עד שהיו הערים בארץ ישראל שנאמר "שש ערי מקלט תהיינה". **בי"ד היו מכינים** את הדרך לעיר מקלט שנאמר "תכין לך הדרך". **בי"ד היו שולחים** ב' תלמידי חכמים שילוח את החייבים לגלות לעיר מקלט, כדי שידברו עם גואל הדם שלא יהרגו את ההורג. **לדעת רבי מאיר** "זה דבר הרוצח" הוא מדבר על ליבו של גואל הדם.

לדעת רבי יוסי ברי יהודה, בתחילה היו רוצח בשוגג ובין במזיד היו בורחים לעיר מקלט, בי"ד שולחים שליח ומביאים את הרוצח לבי"ד, מי שנתחייב מיתה היו הורגים אותו ליד ההלכה. ומי שהתחייב גלות מחזיריה אותו לעיר מקלט שנאמר "והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו".

מבואר בברייתא, שמשה רבינו הגדיר ג' ערי מקלט בעבר הירדן, **וכן** יהושע בארץ ישראל הגדיר ג' ערים, **הם** היו במרחקים שווים, **ועשויות** כעין שורות הכרם. **ואמנם** עבר הירדן היה מקום יותר קטן מארץ ישראל ונזקקו לג' ערי מקלט ככל ארץ ישראל, **ביאר אביי** משום שבלעד היו יותר רוצחים, **כפי** דרשתו של ר"א "עקבה מדם" שהיו עוקבים ומתחבאים כדי להרוג. **ביאר אביי** שאף בשכם היו רוצחים יותר משאר מקומות, שהרי מי שהרג במרכז הארץ היו לו ערי מקלט סמוכות יותר ממי שהיו לו ערי מקלט בצפון או בדרום, **ודרש ר"א** שהיו מתחברים להרוג נפשות, כשם שכהנים חולקים תרומה בבית הגרנות. **אף 42 ערי הלויים** היו בדינם לעיר מקלט, **וביאר אביי** ש' הידיעות הם קלטו אף אם הרוצח לא ידע שבא לעיר מקלט, אבל שאר הערים לא קלטו בחסרון ידיעה. **ובברייתא מבואר** ש"חברון" היא עיר מקלט, **ביאר אביי** שהעיר עצמה הייתה עיר מקלט, **ופרברי העיר** ניתנו לכלב במתנה.

מבואר בברייתא שעיר מקלט לא תהיה קטנה שחסר בה אוכל, ולא תהיה גדולה שיש שם הרבה אנשים וגואל הדם יכול להחבא שם. **א"כ תמחה הגמ'** איך "קדש" היתה עיר מקלט והיא הייתה מהערים הגדולות בנפתלי. **וביאר רב יוסף** שהיו ב' ערים שנקראו "קדש" **ואמר רב אשי**, כדרך שהיה עיר סליקום ואקרא דסליקום.

עוד מהלכות עיר מקלט: א. שלא תהיה עיר קטנה. **ב.** לא גדולה, אלא ביוניתי. **ג.** במקום שיהיה מים, או שיהיו מים. **ד.** במקום שהיה ערוקים. **ה.** שהרבה תושבים, ואם נמנעו מוסיפים תושבים. **ו.** מוסיבים בעיר קטנה ליום וישראלים. **ז.** **לדעת רבי נחמיה**, אין מוכרים בערי מקלט כלי זיין וכלי מצודה. **לדעת חכמים**, מותר. **ולכו"ע** אין פורסים מצודות. **ח.** אין קולעים חבלים, כדי שלא תהא רגל גואל הדם מצויה שם.

המקור שצריך לדאוג לכל מחסרו של הגולה, **אמר רבי יצחק**, "ונס אל אחת מן הערים

הדרך היומית

ואולי זהו שינוי הלשון, שהרי מצאנו בכמה מקומות "מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה" וכאן מצאנו לשון חדש "מצוה שבאה לידי אקיימנה" מדוע לא נאמר מצוה שבאה לידי לא אחמיצנה. והביאור שלשון של החמצה שייך בדבר שייך לקיימו עתה, ואם לא יקיים יעבור זמן המצווה ויפסיד את עשיית המצווה, אך לכה"פ לא יקיימה כראוי וכיאות. אבל כאמור כאן לא היה שייך "החמצה" של משה רבנו, אלא רק משום חביבות המצווה ורצונו העז לקיים מצוות בוראו, החליט לקיים את מה שבא לידי, והרי לא יוכלו להשתמש בערים האלו באותו זמן כל עוד יהושע לא יסיים את הכיבוש והחילוק והבדלת הערים, אלא כל מה ששייך להתחיל להתעסק במצוה, זה שאמר משה רבנו "מצוה הבאה לידי אקיימנה".

אלא שמדברי המאירי בסוגיא לפנינו יש לברר ולהתבונן בדבר, כתב המאירי על המשנה (ט, ב) "וענין זה הוא **שהבדלת ערי מקלט מצוה עשה** שנאמר שלש ערים תבדיל לך, ולא היו נוהגות אלא בארץ ישראל. ושלוש ערים תבדיל משה בעבר הירדן בארץ סיחון ועוג, ויהושע תבדיל שלש אחרות בארץ כנען אחר י"ד שכבשו וחלקו, והוא שנאמר את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען. ואף על פי שהובדלו אותן שלש שבעבר הירדן קודם לאותן שבארץ כנען לא היו קולטות עד שהובדלו האחרות, שנאמר שש ערי מקלט תהינה לכם עד שיהו כולן קולטות כאחת **ולא תבדילן משה רבינו לקלוט מיד אלא לקיים מצוה הבדלה אמר האויל ובאה לידי אקיימנה**". עכ"ל.

מבואר בדברי המאירי שיש מצווה בעצם הבדלת הערים, ולא רק הכנה לכשיהיו הערים מוכנות. א"כ לפי דברי המאירי באמת היה למשה באותה עת מצוות עשה להבדיל את הערים. אמנם עדיין יש לבאר את הלשון "אקיימנה" ולא אמר "ולא אחמיצנה", שהרי למעשה לא השתמשו בערים בכלל, ובאותה עת לא היה כי אם מצווה שהיא הכנה לאפשרות שימוש, ולא כפי הנדרש בקיום מצווה עוברת, שאם לא יעשה יחמיץ את מעשה המצווה.

דקדוק התורה בעונשים

מבואר בגמ' שדרשו מהפסוק "תכין לך הדרך" שצריך להכין ולתקן את הדרכים לכיוון העיר מקלט, ואמר רב"ז שעל פרשת דרכים היו מתקנים שלטים שכתוב בהם את הכיוון ל"מקלט".

שמעתי בימי חורפי (ק"ץ נה) מאת מו"ר ראש הישיבה הגאון רבי מרדכי רבינוביץ שליט"א שהביא בשם החזו"א על מעשה שהיה כך, בעת שהתחילו לבנות את ישיבת פונביץ, בנו אף את האוניברסיטה בגבעת שמואל, בעוד שהרב מפונבויץ צ"ל אסף פרנסה לפרנסה לבנות את בנייני הישיבה וטרם מאוד להשיג מעות לשלם לפועלים, והתרוצץ מבתיהם של עם ישראל בארץ לפזוריהם בגולה, בבנין האוניברסיטה התנהלו העניינים על מי מנוחות, תקציב מכאן ומשם וזהו, כמעט כבר עמדו לפני סיום הבניינים בלא טירחה מאת הבונים ומפעיליהם.

נכנס הרב מפונבויץ לחזו"א ושאלתו בפיו, היתכן? בונים מקום של תורה, וצריכים לאסוף פרנסה לפרנסה, אדם פלוני תורם דולר רעהו פחות מכך, ובקופה מצלצלים כך וכך כספים ואין הקומץ משיביע את הארי, ובעוד שבויני האוניברסיטה אינם משקיעים מאמץ ומקום זה שאינו מקום של תורה נבנה במהירות מירבית היתכן?

אמר החזו"א, דבר תימה הוא שלצורך רוצח בשגגה אמרו בגמ' "תכין לך הדרך" תכוון אותם, תנציח שלטים בפרשת דרכים "עיר מקלט", ואילו לעולי רגלים הבאים בהמוניהם מכל פזורות ישראל, לא מצאנו בשום מקום שיש ענין להניח שילוט ולכוון אותם בדרך, היתכן?

אלא, התורה חסה על כבודו של הרוצח, גלות הוא חייב! בזיונות?! לא! אם הוא לא ידע את הדרך יהיה נזקק לעוברים ושבים, יצטרך לשואלם היכן הדרך למקלט, ובינו שהוא רוצח בשגגה יורגיש בחוסר נעימות, אמרה התורה תניח לו שלטים, לא יצטרך לשאול יוכל לרוץ בשקט ולא יהיו לו בזיונות. עולי רגלים, הפוך! שישאלו את כולם איך עולים לירושלים, בכך יתרבה כבוד שמים, ישאלו אותם "ירושלים?" מדוע? עליה לרגל!!! כך יבואו עוד אנשים, מי רואה אותם ואינו בא, כל העם יעלו לרגל, לבית המקדש, לקבלת השכינה. אמר החזו"א, כאשר בונים מקום שאינו של תורה, עניינו לימודיים חיצוניים ואקדמיים משהו, הקב"ה מזמן להם את הכסף ודואג לכל מחסורם, שיבנו יעשו ותו לא.

כאשר בונים מקום של תורה, הקב"ה מסובב שכולם ידעו מהדבר הגדול של בנין בית מקדש מעט, שלכולם יהיה חלק, כל איש אשר יבנו ליבו, אם רב אם מעט, העיקר שיהיה חלק לכולם, בבנין ישיבה להרבות כבוד שם שמים, כדרך עולי רגלים שכולם יבררו מה קורה, מידע הרב מפונבויץ מסתובב לאסוף כסף, כולם ידעו שבונים מקום להישאת השכינה. וידוע שפעם ניגש גביר לחפץ חיים ורצה לתרום לו כדי החזקת הישיבה לתקופת מה, ולא הסכים החפץ חיים ואמר לו, התורה שייכת לכלל עם ישראל כולם צריכים להיות שותפים להחזקתה.

ו'בן נח" הוא שלא קבלם בב"ד אלא דקים לן שמקיים אותם מעצמו, והוא נדון במ כמי "שאינו מצווה ועושה" מדכתיב וכו', וכי הא אין אנו מצווין להחיותו וגם אין לנו להורידו בידיים ולא לגרום בו שום קטלה, כיון דסוף סוף עושה אותם שאף שאינו מצווה ועושה שכן יש לו קצת כדאיתא התם.

וסתם "כותי" הוא שאינו זחיר לקיים שבע מצוות. וכי הא מותר להורידו לבור במקום דליכא איבה או לגרום לו הריגה כל היכא דנקיט שום עילה, וכך ביאר הריטב"א במקום אחר שיש מקום להורידו ולא לעלותו במקום שאין איבה.

בגמ' בב"מ ק"א, לגבי חיובי ממונות לפועל מבואר שלדעת ת"ק יש איסור של בל תלין לגבי פועל גר תושב, וביאר שם רש"י מיהו גר תושב, כתב רש"י (במשנה ד"ה גר תושב) "שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה ואוכל נבילות וטריפות.

בגמ' בעבודה זרה (ג, טו) הביא הגמ' ברייתא שנחלקו התנאים בהגדרת גר תושב, "איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים כל שקיבל עליו שבע מצוות שקבלו עליהם בני נח. אחרים אומרים אלו לא באו לכלל גר תושב אלא איזהו גר תושב זה גר אוכל נבילות שקבל עליו לקיים כל מצוות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות".

בדעת רש"י ה"ל צריך תלמוד, שפירש כשיטת רבי מאיר שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז, אך רש"י הוסיף שאוכל נבילות. לדעת רבי מאיר לא מקיים שום דבר מלבד שאינו עובד עבודה זרה ומה ראה רש"י להוסיף שאוכל נבילות.

ועוד צריך תלמוד בדברי רש"י שביאר בעבודה זרה (ג, כז) גר תושב זה שקיבל על עצמו ז' מצוות בני נח. ביאר כדעת חכמים.

ביאר בשו"ת ושב הכהן (לז), שרש"י ביאר בדעת ר"מ שאוכל נבילות, כיון שבדברי הברייתא מבואר ש"מ"בשעריך" נדרש על גר תושב, והפסוק נדרש דווקא על גר תושב מחמת האמור בין הנבילה "לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה", מבואר שגר תושב אוכל נבילות, לכן הוסיף רש"י בגר תושב שהכוונה שאוכל נבילות, שהרי זה המקור לבאר בברייתא שבשעריך בעושק מתייחס לגר תושב.

ומה שביאר רש"י בע"ז (ג, כז) כדעת חכמים, ביאר שרש"י לא הכריע ובכל מקום ביאר לפי הסוגיא, ובב"מ שזו סתם משנה העמיד רש"י כרבי מאיר.

בתורת חיים (ע"ז שם) וכך כתב בבאר שבע (סנהדרין צו, ב) שלדעת רש"י יש דרגות בהגדרת גר תושב, לפי ההלכות שנאמרו בו. לגבי להחיותו כישאל צריך הוא לקבל עליו ז' מצוות של בני נח. לגבי ישיבת הארץ מספיק שקיבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה.

צורת קבלתו של גר תושב

בדברי הגמ' הנזכרת בעבודה זרה, שיטת רבי מאיר שגר תושב הגדרתו שאינו עובד עבודה זרה, אולם צריך לקבל על עצמו דבר זה בפני ג' חברים.

ברמב"ם פסק (מלכים ח, י), "צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח וכל מי שלא יקבל יהרג והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום וצריך לקבל עליו בפני שלשה חברים". מבואר בדברי הרמב"ם שפסק כחכמים שהגדרת גר תושב שקיבל עליו ז' מצוות בני נח. אך הוסיף הרמב"ם את התנאי המבואר ברבי מאיר שקיבל עליו בפני ג' חברים.

ביאר החפץ משנה, לדעת הרמב"ם לא נחלקו בדבר שצריך קבלה בפני ג', אף לרבנן ולאחרים, צריך לקבל בפני ג'.

הוסיף הרמב"ם עוד פרט בצורת קבלתו לגר תושב, "כל המקבל שבע מצוות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם, ויש לו חלק לעולם הבא. והוא שקיבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן אבל אם עשאן מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם ולא מחכמיהם". עכ"ל.

מבואר בדברי הרמב"ם שקבלת דיני הגירות לגבי הגדרת "גר תושב" לא מספיק שקיבל על עצמו ז' מצוות בני נח, לא מספיק שהקבלה תהיה בפני ג', אלא צריך ההבנה והכרה באמת מדוע מקבל על עצמו את אותם מצוות, לא מחמת הכרע הדעת, אלא אך ורק משום שציווה הקב"ה על אותם מצוות והודיענו ע"י משה רבנו.

חביבות בעשיית המצוות

מבואר בדברי הגמ' שאין ערי מקלט קולטות עד שיבדילו את כל ו' ערי המקלט, ורק כאשר הבדיל יהושע את ערי המקלט בארץ ישראל, אז התחילו לקלוט אף הערים בעבר הירדן שהבדיל משה.

וצריך תלמוד א"כ מדוע הבדיל משה, מה עלה במעשהו. ובאמת לשון הגמ' לפנינו שאמר "מצוה שבאה לידי אקיימנה". אבל הדבר צריך תלמוד איזו מצווה יש בהבדלת אותם ערים, אם אין להם תוקף כלל עד שיבדילו את הערים בארץ ישראל.

ועל דרך האולי היה מקום לבאר, שהרי אף כאשר יהיו מבדילים את הערים בתוך ארץ ישראל, לא מבואר שהבדלת אותם הערים היה במעשה אחד ובאותו רגע הפכו לערי מקלט, אלא היה תהליך של יצירת ערי מקלט, שהרי היו צריכים להיות שם זקנים למ"ד לעכב למ"ד לתצווה, היה צריך להיות מקום מים, היו הדרכים צריכים להיות מתקונים וכו', ולכן אמר משה "מצוה שבאה לידי אקיימנה" כיון שתהליך יצירת הערים בין כך לא נגמר בבת אחת, אתחיל במצווה זו.